

TERMINOLOGY STUDIES. ТЕРМІНОЗНАВСТВО

УДК 001.4(038)=161.2(076.5)

ІНТЕГРОВАНІЙ СЛОВНИК ДЕНДРОНІМІВ ЯК ЗАСІБ УНІФІКАЦІЇ НАЗВ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ ПАРКІВ І СКВЕРІВ

С. В. ХАРЧЕНКО, доктор філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: lucynka@ukr.net
ORCID: 0000-0001-9336-1259

Анотація. Статтю присвячено актуальним питанням лексикографічної праці над ботанічною номенклатурою. Запропоновано модель інтегрованого словника дендронімів, визначено методологію його укладання та розкрито його роль в уніфікації назв зелених насаджень парків і скверів. Розглянуто методологічні засади укладання такого виду словника, визначено джерельну базу реєстрових слів. Обґрунтовано структуру словникової статті, що складатиметься зі слова-заголовка українською мовою, його міжнародного відповідника латинською мовою, короткого опису дендроніма, синонімічних назв до нормативної номенклатури, її діалектних варіантів.

Зазначено, що словник, у якому вміщено консолідовану інформацію про ботанічну номенклатуру, може стати одним із засобів самоосвітньої діяльності здобувача, він істотно доповнить підручники і навчальні посібники нового покоління. Наголошено на тому, що інтегрований словник через посилення інформативності словникових статей сприятиме подальшій уніфікації українськомовної ботанічної номенклатури (дендронімів) на засадах мовнонаціональної ідентичності, що стосуватиметься зокрема понять і системи понять, окреслення семантичних меж номенклатури, її зовнішньої та внутрішньої форм, а також способів графічного оформлення.

Ключові слова: ботанічна номенклатура, дендронім, словник, словникова стаття, методологія, лексикографічна праця, принципи побудови словника

Актуальність дослідження.

Ботанічна лексика, що охоплює й назви зелених насаджень парків і скверів, – одна з найдавніших лексичних мікросистем української мови, що формувалася впродовж усього історичного розвитку мови та еволюції українського етносу. У ботанічній лексиці виокремлюють дендроніми (від *лат. dendron* – дерево; *грец. опу́та* – ім'я), або дендронімени, у термінології І. Сабадоша, – назви деревних рослин / дерев'янистих рослин, що їх витлумачують як багаторічні

вічнозелені або листопадні рослини, стовбури і гілки яких утворюють деревину. Поняття «деревні рослини» охоплює три види: дерева, чагарники (кущі) та чагарнички.

Дендроніми поряд з іншими ботанічними номенклатурами, зарахованими до різних тематичних груп, – вербальні символи, що «належать до вагомих чинників національно-культурної самоідентифікації, адже вони є своєрідними ретрансляторами архетипних образів, у них закодовано

© С.В. Харченко

пам'ять слова в його різнофункціональних культурних контекстах» [17, с. 98]. Збереженість ботанічних номенклатур у часі, їх уніфікацію забезпечують словники. Лексикографічна робота над ботанічною номенклатурою має своєрідність, адже лексикографові потрібно не тільки інвентаризувати й опрацювати варіанти (семантичні, фонетичні тощо) назв рослин у мовознавчому аспекті, але й, опрацьовуючи ботанічну лексику, урахувати традиції різних таксономічних шкіл. У словниках різних типів не тільки відбито стан розвитку тієї чи тієї галузі знань та її термінології. Словник, крім того, унормовує й кодифікує термінолексику конкретної мови, а також у певний спосіб пропагує її.

Стан дослідження. «Створення номенклатури – зведень назв об'єктів вивчення – є, як відомо, наріжним каменем для побудови терміносистеми будь-якої галузі наукового знання» – слушно зауважує Є. Карпіловська [4, с. 108]. Назви рослин уже фіксують давньоукраїнські писемні тексти, перші словники української мови (напр., у «Лексиконі славено-латинському» Є. Славинецького та А. Корецького-Сатановського, як-от: *орѣхъ итали(й)ски(й) 'Juglans regia'*). Потужний розвиток ботанічної термінології та номенклатури української мови на наукових засадах характерний для другої половини XIX ст., що відбили підручники з ботаніки, словники і збірки ботанічної лексики І. Верхратського, Ф. Волкова (Вовка), І. Гавришкевича, Й. Глібовицького, К. Горницького, М. Новицького, О. Роговича, Й. Танчаковського та інших, наукові розвідки з ботаніки Ф. Августиновича, І. Верхратського, В. Воляна, Е. Ліндемана, О. Роговича, І. Шмальгаузена та ін. У першій третині XX ст. світ побачили «Українська

номенклатура висших рослин» М. Мельника (Львів, 1922), «Словник (найголовніших) ботанічних термінів: рос.-укр.–укр.-рос.» як додаток до книги О. Янати «Рослина та її життя» (Харків, 1926), «Словник ботанічної номенклатури (проект)» (Київ, 1928), «Słownik botaniczny łacińsko-małopolski» С. Маковецького (Краків, 1928), «Словник ботанічної термінології: проект» В. Вовчанецького та Я. Левченка (Харків – Київ, 1932), «Російсько-український словник ботанічної термінології для середньої школи» (Харків, 1934). У другій половині XIX ст. і перші двоє десятиліть XX ст. «процес формування наукової ботанічної термінології відбувся на основі використання передовсім загальнонародних українських флорономенів, успадкованих від праслов'янської мови, новотворів української мови і меншою мірою запозичених від інших мов» [10, с. 9].

Тривала праця над ботанічною термінологією й номенклатурою, хоч й орієнтована на інше методологічне підґрунтя, і в 60–80-х рр. XX ст.: «Російсько-український словник ботанічної термінології і номенклатури (з українським і латинським покажчиками)» (Київ, 1962), «Словник-довідник з ботаніки: 3000 термінів» (Київ, 1965), «Корисні та рідкісні рослини України: словник-довідник народних назв» Смика Г. К. (Київ, 1991), «Визначник рослин України» (Київ, 1965), «Определитель высших растений Украины» (Київ, 1987).

З-поміж інших праць періоду відновленої незалежності України, присвячених ботанічній термінології і номенклатурі, знаковими є «Атлас ботанічної лексики української мови» І. Сабадоша (Ужгород, 1999), «Чотиримовний словник назв рослин» Д. Гродзинського (Київ, 2001), «Тримовний словник назв судинних рослин флори України»

(автори – С. Зиман, Я. Дідух, Д. Гродзінський, М. Федорчук, О. Булах) та, поза сумнівом, «Словник українських наукових і народних назв судинних рослин» Ю. Кобова (Київ, 2004).

Ботанічну лексику також досліджували з погляду етимології, історії та шляхів її формування в системі народних і нормативних назв рослин (С. Адаменко, А. Капська, З. Коломієць, В. Махек, В. Меркулова, І. Сабодош, Л. Симоненко та ін.); з погляду словотворення нормативної і народної ботанічної номенклатури (Я. Закревська, Т. Слободянюк, М. Феценко, А. Шамота та ін.). Питання семантики, ареалогії назв рослин, а також їх синонімів, які функціонують в окремих діалектах, стали предметом наукових студій Й. Дзендзелівського, П. Гриценка, Я. Закревської, Г. Козачук, О. Малахівської, Л. Симоненко, А. Скорофатової, Г. Смика, Л. Фроляк та ін.

Словники, що в них відображено ботанічну номенклатуру (дендроніми), кваліфікують як галузеві. Галузевий словник, на думку лексикографів, має свою специфіку, адже є проміжним типом між загальномовним та енциклопедичним, основне завдання якого – розкрити зміст термінів, а тому в ньому семантичні і граматичні ремарки зведені до мінімуму [11]. Проте диджиталізація всіх сфер суспільного життя, а між ними й освітньої сфери, істотно коригує запити громадян, особливо молоді, і на лексикографічну продукцію, бо економія часу – тенденція сьогодення.

Мета статті – запропонувати модель інтегрованого словника дендронімів, визначити методологію його укладання та розкрити його роль в уніфікації назв зелених насаджень парків і скверів.

Виклад основного матеріалу. Кожен словник має свою філософію

і важливу, визначальну роль тут, окрім іншого, відіграє призначення словника. Словникове слово, словникова стаття – джерело інтелектуальної інформації, що зумовлює вибір мовної одиниці в конкретній комунікативній ситуації відповідно до прагматичних настанов, комунікативних намірів. Зміст, як і словниковий опис, не є тільки фіксацією, самометою. Це спосіб досягнення мети, а в поданні, інтерпретації значень (лексичних, морфологічних, синтаксичних тощо) слів відображається культурно-історичний фрагмент дійсності з усіма його традиціями, інноваціями, доцільностями тощо. Беззаперечним є те, що на всіх етапах історичного розвитку словники служать народів важливим культурно-освітнім знаряддям.

Науковці здебільшого виокремлюють такі функції словників, як інформативну, нормативну, комунікативну, дидактичну, інтегральну, кумулятивно-трансляційну, інституційну, а також лінгвістично зорієнтовані функції [2, с. 63–64; 13, с. 218–219]. Виконувані функції впливають на критерії відбору мовного матеріалу, побудову словникової статті, структуру словника тощо.

На думку М. Комової, «передумови для розроблення методології та конкретних способів укладання спеціальних словників, вироблення науково обґрунтованих принципів відбору спеціальної лексики для певних видів і типів термінологічних словників, а також єдиних засад організації, подання (тлумачення, перекладу, опису) лексичних одиниць у спеціальних словниках для створення оптимальних умов користування ними» створить класифікаційна схема [6, с. 144]. Дослідниця в основу видової класифікації словників (багаторівневої структури класифікаційної схеми термінологічних словників) поклала три

блоки ознак (кожен із яких став критерієм для побудови класифікаційного ряду за пріоритетними ознаками) відповідно до різних характеристик: інформаційного та матеріального складників документа, умов існування документа в зовнішньому середовищі [6, с. 145–146]. Однак окремі функції словників (дидактична, інтегральна, кумулятивно-трансляційна, інституційна) для своєї реалізації вимагають створення не вузькоспеціалізованого, а навпаки – консолідованого, інтегрованого словника. Такий словник на певному етапі навчання дасть змогу видобути потрібну здобувачам освітнього ступеня (учням, студентам, слухачам) різнопланову інформацію, опрацювати її, а також уможливить засвоєння широких знань, формування в них умінь і навичок, мінімально докладаючи зусиль і витрачаючи часу. Крім того, словник, що в ньому вміщено консолідовану інформацію про ботанічну номенклатуру, може бути одним із засобів самоосвітньої діяльності здобувача, істотно доповнивши підручники і навчальні посібники нового покоління (особливо шкільні), що з ними пов'язують можливості підвищити рівень якості освіти, посилити мотивацію здобувачів освітнього ступеня до освоєння предметного змісту, перейти до індивідуальних траєкторій навчання тощо. Відбір лексичного матеріалу до такого типу словника також сприятиме не тільки уніфікації назв зелених насаджень, але й їхньому поступовому, системному поширенню.

Методологічні засади. Важливі в лексикографічному описі ботанічних номенклатур, як і інших мовних феноменів, є засадничі принципи, методологічні основи, що на них ґрунтується праця словників. В. Дубічинський виокремив п'ять основних засад лексикографування:

1) спадкоємність лексикографічних творів; 2) значна роль суб'єктивного чинника при створенні словників; 3) зумовленість жорстким прагматизмом; 4) нормативність у відборі лексики; 5) теоретична та практична багатоплановість лексикографічних творів [3].

Не заперечуючи запропонованих методологічних засад, вважаємо, що до них варто додати ще такі, як 1) термінологія та методологія опрацювання термінів і номенклатур повинні розвиватися в контексті національної культури; 2) наявність філософсько-громадського світогляду в тих, хто працює над укладанням словника; 3) постійне використання порівняльних студій. За спостереження науковців, «визначення методологічного та методичного інструментарію дослідження назв зелених насаджень, оволодіння ним є визначальною передумовою вирішення термінологічних завдань, що під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників виразно переорієнтувалися в національно-мовну площину» [15, с. 76]. Крім того, потрібна належна організація лексикографічної роботи, постійна системність як у роботі, так й у використанні методів, а також (і це обов'язкова умова) співпраця науковців, науково-педагогічних працівників філологічного і природничого напрямів.

Методологічним підґрунтям словника, вважаємо, повинні стати концепція укладання словників, що її розробив Інститут української наукової мови [7; 16], та концепція словника українських наукових і народних назв судинних рослин» Ю. Кобова [5].

Теоретичними принципами побудови словника вартує визначити принципи, що їх подав Т. Лещук: а) єдність чинних стандартів і форм вираження, збереження єдиних норм позначання; б) збереження єдиних норм

літературної мови; в) збереження абеткової, предметної, цифрової системи розташування лексичних одиниць; г) дотримання єдиних (чітко сформульованих і зрозумілих) стандартизованих скорочень, символів та інших знаків; д) дотримання єдності структурного, семантичного, фонетичного, орфографічного, естетичного та інших підходів до трактування термінів і позначень; е) дотримання положень про багатозначність слова з урахуванням градації на основне значення, додаткове, термінологічне тощо; к) урахування продуктивності слів, ступеня можливості формувати нові слова за допомогою словотвірних засобів; л) урахування потреби залучення неологізмів [8, с. 48].

Словники покликані забезпечувати комунікативні потреби мовців, а отже, повинні містити інформацію про всі важливі для продукування наукових текстів аспекти номенклатури, між іншим і її граматичні властивості як лексичної одиниці мови. Основним принципом, гадаємо, у лексикографії ботанічної номенклатури повинен бути *принцип інтегральності* – поєднання власне лінгвістичного та спеціалізованого описування, що забезпечить моделювання мовної компетенції комунікаторів. Важливо дотриматися й нормативної функції, адже «нормативні словники... – важливий інструмент адаптації в мовному середовищі, інструмент подолання комунікативних конфліктів (коректне кодування й адекватне декодування інформації)» [13, с. 220].

Джерельною базою для словника з консолідованою інформацією про дендроніми повинні стати і словники (нормативні й діалектні), матеріали лексичних атласів, наукові публікації, картотеки зафіксованих дендронімів діалектів української мови тощо.

Класифікація лексико-семантичних категорій **дендронімів**, застосовувана в словниках має відповідати науковим традиціям ботаніки як науки. У класифікації будуть зелених насаджень наявні таксономічні категорії, з-поміж яких розрізняють домен (*domain*), царство (*regnum*), відділ (*division*), клас (*classis*), порядок, родина (*familia*), рід (*genus*), вид (*species*). Однак галузеві словники не відображають уповні цю класифікацію, адже в словниках різних типів об'єктом лексикографування є слово, а їхнє призначення – використання в практичній діяльності якнайширшого кола адресатів (споживачів), зокрема фахівців-практиків, науковців, аспірантів, студентів. Крім того, досвід авторитетних науковців переконує, що найоптимальніше вивчати й описувати назви дендрофлори за видами рослин [1, с. 9; 10, с. 83]. Такий підхід доцільний ще й тому, що «в народній номенклатурі рослин спостерігаємо дифузії цих понять [рід і вид], оскільки номінують види рослин, використовуючи родові назви» [1, с. 9–10].

Забезпечуватиме практичну складову словника й поєднання двох таксономічних систем: монотипної, традиційно вживаної в Україні, і політипної, застосованої в *Flora Europaea*. Поєднання цих двох таксономічних систем успішно апробовано у фундаментальній праці Ю. Кобова [5].

Словникова стаття складатиметься зі слова-заголовка українською мовою, його міжнародного відповідника латинською мовою, короткого опису дендроніма, синонімічні назви до нормативної номенклатури, її діалектних назв.

Слово-заголовок. У поданні реєстрових українськомовних слів доречно застосовувати вже

узвичаєний принцип – подання слів-заголовків в алфавітному порядку з елементами гніздового розташування.

Українськомовні назви зелених насаджень повинні відповідати облігаторним (системність, відповідність лексичного значення терміна позначеному ним поняттю, однозначна відповідність терміна поняттю, мовна правильність, переважність рідної мови, згармонізованість) і факультативним (раціональна стислість, словотворча здатність, наявність визначення поняття) критеріям лінгвістичного описування [14, с. 68]. Критерії лінгвістичного описування дендронімів базуються на основних засадах розроблення стандартів на терміни та визначення понять ДСТУ 3966:2009 [ДСТУ]. Для популяризації знань про рослинний світ, а також для взаємодії науки з практичною діяльністю питання дохідливості національної номенклатури набуває першочергової ваги [5, с. 12]

Належність до тієї чи тієї частини мови не варто вказувати, оскільки більшість українськомовної ботанічної номенклатури – біноміальна. Однослівні номенклатури – іменники, тому потреби додатково це позначати немає. Незалежно від структури номенклатурні назви традиційно подають у називному відмінку. На наше глибоке переконання, у всіх словах-назвах, крім односкладових, та в їхній формах доцільно позначити наголос. Якщо в похідних формах слова наголос змінюється, то потрібно це переміщення подати.

Важливо також зазначати складні щодо написання граматичні форми конкретних номенклатур. Зокрема граматичні форми потрібно наводити так, щоб цілком відбити чергування, випадіння, спрощення, зміну наголошення в назвах з рухомим наголосом. Це може бути як

наведення повністю форми слова, так і скорочено, як це зазвичай подають у спеціалізованих словниках, починаючи з тієї літери основного слова, після якої змінюється написання слова в цій формі, або з літери, якою замінюється інша під час зміни слова.

Міжнародна назва таксона.

Після слова-заголовка подаємо назву таксона латинською мовою згідно з чинним Міжнародним кодексом ботанічної номенклатури, що його 1994 року схвалив XV Міжнародний ботанічний конгрес.

Дослухаючись до слухних порад Є. Карпіловської [4, с. 111], пропонуємо застосувати фонетичну транскрипцію до латинських назв, подаючи в квадратних дужках після латинської назви її вимову. Це вможливить українським користувачам долучитися до звукового ладу латинської мови, а тим, хто прагне фахово вивчати ботаніку, краще засвоїти фонетику, вимову, притаманну саме цій мові. Щоб невідготовлені користувачі могли правильно читати латинською мовою, у передмові варто подати «Основні фонетичні правила латинської мови».

Короткий опис дендроніма. З огляду на структурну специфіку назв зелених насаджень (ботанічну номенклатуру) реєстровими одиницями словника є однослівні і кількаслівні найменування. Джерелом їхнього добору повинні слугувати визнані фахівцями наукові джерела, зокрема «Визначник рослин України» (Київ, 1965), «Определитель высших растений Украины» (Київ, 1987), Кобів Ю. «Словник українських наукових і народних назв судинних рослин» [5], а також енциклопедії та тлумачний словник сучасної української літературної мови. Описи повинні бути витримані в однотипності.

Синонімічні назви таксона.

Загальновідомо, що синонімія в термінології не бажана. Однак, у ботанічній номенклатурі широко функціонують різні деривати і лексеми на означення того самого поняття, що зумовлено особливостями історичного розвитку української наукової термінології, з одного боку, а з іншого – діалектною строкатістю та відмінностями сприйняття і концептуалізації світу. З-поміж сукупності назв окремі варіантні форми можуть закріпитися в літературній мові як абсолютні синоніми. Наприклад: *Salix bicolor* Willd. (*Salix phylicifolia* auct., non L.) — верба двок'олірна; верба філікол'иста [Кобів, с. 359], *Taxodium L.C.M.Richard* — бол'отяний кипар'ис; бол'отний кипар'ис (Рy, Оп), таксодій (Оп), тисоватиця (Вх1, Вх6) [5, с. 402].

У передмові до свого словника Ю. Кобів зазначає: «Якщо пріоритетність певної української видової чи родової назви не є очевидною, то в таких випадках наведено два або й більше її рівноцінних синонімів, як-от: жасмин, ясмин (*Jasminum*)...» [5, с. 15]. Для розв'язання таких проблем і потрібна співпраця фахівців-дендрологів з мовниками, адже вони [мовники] знають, що не тільки словники термінології і/або номенклатури, наукові і науково-навчальні видання є джерелами інформації про дендрони, але й інші види лінгвістичних словників, зокрема тлумачний і перекладний. Саме вони є тим додатковим джерелом, яке допоможе встановити пріоритетність у вживанні тієї чи тієї номенклатури. Наприклад, перекладний «Російсько-український словник» підкаже, що перше місце займає назва «жасмин», а друге – «ясмин» як застаріле [9, т. 1, с. 660].

Крім експліцитних позначок, автори словників використовують й імпліцитну, виражену через послідовність, черговість у розміщенні варіантів назв –

адресат як пріоритетну, бажанішу сприймає саме ту синонімічну назву, що стоїть першою [13, с. 223]. Цю психологічну особливість сприйняття варто застосовувати і в підготовці інтегрованого словника, зокрема під час визначення послідовності подання синонімічних наукових і літературних назв зелених насаджень, що також сприятиме їх уніфікації.

Народні (діалектні) ботанічні номенклатури пропонуємо подавати наприкінці словникової статті, а розташовувати їх доцільно за ступенем поширення в діалектах, ураховуючи словотвірні зв'язки. Проте не варто фонетичні та акцентні варіанти однієї лексеми уносити до словникової статті, оскільки специфіка інтегрованого словника виводить за межі його основних завдань завдання, наприклад, забезпечити цілісність картини ареального поширення діалектних назв зелених насаджень.

Для полегшення сприйняття інформації в словниковій статті пропонуємо застосовувати популярну серед молоді візуалізацію. Особливості лексикографічних праць не дають змоги використати весь спектр способів візуалізації матеріалу, однак – можна досягнути використовуючи в тексті відступи, різні типи маркування і рубрикації, а також змінюючи міжрядкові інтервали.

В українському тексті словника потрібно дотримуватися чинного правопису.

Узагальнюючи викладене попереду, далі подаємо зразок можливої словникової статті дендрона.

ЖАСМІН САДОВИЙ, у, ч. Садівий жасмін звичайний; садівий ясмін звичайний (*заст.*).

Philadelphus coronarius L. [філядельфус коронарійс].

Декоративна рослина з родини Гортензіїв (*Hydrangeaceae* Dumort).

Кущ висотою до 3 м висотою із запашними білими квітками, який росте в садах та парках. Його численні пагони голі або опушені. Кора молодих пагонів тонка, переважно коричнева, легко відшаровується, у старих гілок коричнево-бура, розтріскується. Має поверхневу кореневу систему.

Жасмин, жасмін, жасміна, засмір, зацьміна, кустарне дерево, чубковець звичайний; чубковець, чубковець, чубушник, язмин, ясмин, ясмин дикий, ясьмін, ясьо, клікічка, сметанка, біждерево, турецький без.

Висновки. Інтегрований словник дендронімів – місце, де зібрано й коротко, але ємко викладено найважливішу інформацію про конкретну назву. Посилення інформативності словникових статей уможливить зреалізувати прагматичну мету словника – уніфікування назв зелених насаджень на засадах мовнонаціональної ідентичності та якнайширшого задоволення потреб мовної практики – і наблизити лексикографічну працю до читацького загалу.

Крім того, інтегрований словник сприятиме подальшій уніфікації українськомовної ботанічної номенклатури (дедронімів), що стосуватиметься зокрема понять і системи понять, окреслення семантичних меж номенклатури, її зовнішньої та внутрішньої форм, а також способів графічного оформлення.

Пропоноване дослідження – перша спроба узагальнити наявний досвід створення словника ботанічної номенклатури (зокрема, дендронімів), викласти авторське бачення структурування та інформаційного наповнення такого словника.

Список використаних джерел

1. Гороф'янюк І. В. Ботанічна лексика центральноподільських говірок

: матеріали до Лексичного атласу української мови : [від. ред. П. Ю. Гриценко]. Вінниця : ПП Балюк І. Б., 2012. 304 с.

2. Демська О. Вступ до лексикографії : навч. посібник. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 266 с.

3. Дубічинський В.В. Лексикографія: навч.-метод. посіб. Харків: НТУ «ХПІ», 2011. 66 с.

4. Карпіловська Є. Кобів. Ю. Словник українських наукових і народних назв судинних рослин // Лексикографічний бюлетень. 2005. Вип. 11. С. 108–113.

5. Кобів Ю. Словник українських наукових і народних назв судинних рослин. Київ: Наукова думка, 2004. 800 с.

6. Комова М. Класифікація термінологічних словників // Вісник: Проблеми української термінології. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2008, № 620. С. 144–148

7. Лепченко Я. За якими принципами укладає тепер Інститут Української Наукової Мови українську природничу номенклатуру // Вісн. Інст. Укр. Наук. Мови. 1928, Вип. 1. С. 25-30.

8. Лещук Т. Проблеми уніфікації науково-технічних словників (з погляду лексикографічних засад) // Українська мова. 2005. № 2. С. 48

9. Російсько-український словник : у 4 т. / І. С. Гнатюк, С. І. Головащук, В. В. Жайворонок та ін. Київ : Знання, 2011–2014.

10. Сабадош І. Історія української ботанічної лексики (XIX – поч. XX ст.). Ужгород: Ужгородський національний університет,, 2014. 600 с.

11. Симоненко Л. Лексикографічне опрацювання біологічної термінології // Лексикографічний бюлетень: зб. наук. праць. Київ: Ін-т української мови НАН України, 2009. Вип. 18.

12. Термінологічна робота. Засади і правила розроблення стандартів на

терміни та визначення понять: ДСТУ 3966:2009. Київ: Держспоживстандарт України, 2009. 37 с.

13. Харченко С. Синтаксичні норми української літературної мови ХХ – початку ХХІ ст.: монографія / Світлана Харченко; [відп. ред.. К. Г. Городенська]. Київ: Міленіум, 2017. 417 с.

14. Шинкарук В. Д., Харченко С. В. Критерії лінгвістичного описування назв зелених насаджень на основі термінологічних стандартів України // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки / Редкол.: С. М. Ніколаєнко (відп. ред) та ін. К. : Міленіум, 2017. Вип. 272. С. 62–69.

15. Шинкарук В. Д., Харченко С. В. Методика лінгвістичного описування назв зелених насаджень // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки / Редкол.: С. М. Ніколаєнко (відп. ред) та ін. Київ: Міленіум, 2017. Вип. 276. С. 71–78.

16. Яната О. За яким принципом необхідно укладати українську природничу номенклатуру // Вісн. Ін-ту Укр. Наук. Мови. 1928, Вип. 1. С. 21–44.

17. Shynkaruk V. D., Kharchenko S. V., Zavalnyuk I. Ya. "Language-culture" dichotomy in formation of the mental sphere of ethnic consciousness and specificity of national world perception // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. Київ: ІДЕЯ-ПРИНТ, 2019. № 1. С. 96–102.

References

1. Horofianiuk, I. V. (2012). Botanichna leksyka tsentralnopodilskykh hovirok : materialy do Leksychnoho atlasu ukrainskoi movy [Botanical lexis of central Podil regional accents: materials for

Lexical atlas of Ukrainian]: [vid. red. P. Yu. Hrytsenko]. Vinnytsia : PP Baliuk I. B., 304.

2. Demska, O. (2010). Vstup do leksykohrafii: navch. posibnyk [Introduction to lexicography: manual]. Kyiv: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiiia», 266.

3. Dubichynskyi, V.V. (2011). Leksykohrafiia: navch.-metod. Posib [Lexicography: manual]. Kharkiv: NTU «KhPI», 66.

4. Karpilovska, Ye., Kobiv, Yu. (2005). Slovnyk ukrainskykh naukovykh i narodnykh nazv sudynnykh roslyn // Leksykohrafichniy biuletyn [Dictionary of Ukrainian scientific and folk names of vascular plants// Lexicografic bulletin], Vyp. 11, 108–113.

5. Kobiv, Yu. (2004). Slovnyk ukrainskykh naukovykh i narodnykh nazv sudynnykh roslyn [Dictionary of Ukrainian scientific and folk names of vascular plants]. Kyiv: Naukova dumka, 800.

6. Komova, M. (2008). Klasyfikatsiia terminolohichnykh slovnykiv // Visnyk: Problemy ukrainskoi terminolohii [Classification of terminological dictionaries//Herald: problems of Ukrainian terminology]. Lviv: National university «Lvivska politekhnik», № 620, 144–148.

7. Lepchenko, Ya. 1928. Za yakymy pryntsyypamy ukladaie teper Instytut Ukrainskoi Naukovoi Movy ukrainsku pryrodnychu nomenklaturu [Principles that Institute of the Ukrainian Scientific language uses for Ukrainian natural nomenclature]. Herald of the Institute of the Ukrainian language, Volume. 1, 25-30.

8. Leshchuk, T. (2005). Problemy unifikatsii naukovo-tekhnichnykh slovnykiv (z pohliadu leksykohrafichnykh zasad) [Problems of unification of scientific-technical dictionaries (from the point of view lexicographic basis)]// Ukrainska mova. № 2, 48.

9. Rosiisko-ukrainskyi slovnyk: u 4 t. (2011 –2014). [Russian-Ukrainian

dictionary: in 4 volumes]/ I. S. Hnatiuk, S. I. Holovashchuk, V. V. Zhaivoronok ta in. Kyiv : Znannia.

10. Sabadosh, I. (2014). Istoriia ukrainskoi botanichnoi leksyky [History of Ukrainian botanical lexis] (XIX – beginning of the XX century). Uzhhorod: Uzhhorod national university, 600.

11. Symonenko, L. (2009). Leksykohrafichne opratsiuvannia biolohichnoi terminolohii [Lexicographic processing of biological terminology]// Lexicographic Herald: collection of scientific papers. Kyiv: Institute of Ukrainian National academy of Sciences of Ukraine, Volume. 18.

12. Terminolohichna robota. Zasady i pravyla rozroblennia standartiv na terminy ta vyznachennia poniat [Terminological work. Principles and rules for developing standards for terms and definitions]: DSTU 3966:2009. Kyiv: National standart of Ukraine, 37.

13. Kharchenko, S. (2017). Syntaksychni normy ukrainskoi literaturnoi movy XX – XXI]: monohrafiia ; [vidp. red.. K. H. Horodenska]. Kyiv : Milenium, 417.

14. Shynkaruk, V. D., Kharchenko, S. V. (2017). Kryterii linhvistychnoho opysuvannia nazv zelenykh nasadzhen na osnovi terminolohichnykh standartiv Ukrainy [Criteria for linguistic description of green space names based on terminological standards of Ukraine] //National Herald of National university of life and environmental sciences of Ukraine. Series: Philological Kyiv: Milenium, Volume, 272. 62–69.

15. Shynkaruk, V. D., Kharchenko, S. V. (2017). Metodyka linhvistychnoho opysuvannia nazv zelenykh nasadzhen [The method of linguistic description of the names of green spaces]// National Herald of National university of life and environmental sciences of Ukraine. Series: Philological. Kyiv: Milenium, Volume. 276,71–78.

16. Ianata, O. Za (1928). Yakym pryntsyptom neobkhidno ukladaty ukrainsku pryrodnychu nomenklaturu [By what principle is it necessary to range the Ukrainian natural nomenclature] // Herald of the Institute of the Ukrainian language , Volume. 1, 21–44.

17. Shynkaruk, V. D., Kharchenko, S. V., Zavalnyuk, I. Ya.(2019). “Language-culture” dychotomy in formation of the mental sphere of ethnic consciousness and specificity of national world perception // Herald of the National Academy of Management Personnel of Culture and Arts: Sciences. magazine. Kiev: IDEA-RINT, 2019. № 1. P. 96–102.

INTEGRATED DICTIONARY OF DENDRONIMS AS A MEANS OF UNIFICATION OF NAMES OF PARK GREENARY AND SQUARES

S. V. Kharchenko

Abstract. Introduction. The article is devoted to current issues of lexicographic research in the field of the botanical nomenclature. A model of an integrated dendronymic dictionary is highlighted, methodology for its compilation is determined, and its role in unifying the names of green spaces of parks and squares is described. The methodological foundations for the compilation of this type of dictionary are considered, the source database of entry words is determined. The structure of the dictionary article is given.

The purpose of the article is to suggest a model of an integrated dendronymic dictionary, determine the methodology of its compilation and single out its role in the unification of the green space names of parks and squares.

Methodological basis. There are fundamental principles on which methodological foundations for compiling dictionaries are based. V. Dubichinsky identified five basic principles of lexicography: 1) the continuity of lexicographic works; 2) a significant role of the subjective factor in compiling dictionaries; 3) conditionality by strict pragmatism; 4) normativity in the choice of vocabulary; 5) theoretical and practical versatility of lexicographic works.

The results. Dendron, a target term, should be in normative and dialect base, lexical atlas materials, scientific publications, card-indexes of recorded dendronymic dialects of the Ukrainian language and so on.

The classification of the lexical-semantic categories of dendronyms used in dictionaries should correspond to the scientific traditions of botany as a science. As for the classification of any green spaces there is a procedure for description: domain, regnum, division, class, order, family, genus, species.

Conclusion. An integrated dendronymic dictionary is a source where the most important information about a specific name is collected and briefly described. Upgraded informativity of dictionary entries will help realize the pragmatic goal of the dictionary – the unification of green space names on the basis of multinational identity and broad satisfaction of needs of language practice – and bring lexicographic work closer to readers.

In addition, the compiled dictionary will contribute to the further unification of the Ukrainian-language botanical nomenclature (dendronym), which will concern concepts and a system of concepts, the definition for the semantic boundaries of the nomenclature, its external and internal forms, as well as graphic design methods.

This research is the first attempt to generalize the experience in compiling a dictionary of botanical nomenclature (in particular, the dendronim), to emphasize the author's vision of structuring and content of the dictionary.

Keywords: botanical nomenclature, Dendron, dictionary, dictionary entry, methodology, lexicographic work, principles of dictionary compiling